

NORGES HØYESTERETT

Den 21. november 2013 avsa Høyesterett dom i

HR-2013-02440-A, (sak nr. 2013/1619), straffesak, anke over dom,

A (advokat Arne Gunnar Aas)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Tormod Haugnes)

STEMMEGIVNING :

- (1) Dommer **Bårdsen**: Saken gjelder forståelsen av straffeloven § 128, som rammer den som ved trusler søker å påvirke en offentlig tjenestemann til "uretmæssig at foretage eller unnlade en Tjenestehandling".
- (2) Statsadvokatene i Rogaland satte 30. august 2012 A under tiltale for overtredelse av straffeloven § 128. Hun hadde møtt frem på et av NAVs kontorer med en kniv i jakkeermet, gjort en ansatt oppmerksom på kniven og gitt uttrykk for at dersom hun ikke fikk snakke med saksbehandleren sin, ville hun bruke kniven til å skade seg selv. Hun ble bedt om å vente, og ble etter et kvarters tid pågrepet av politiet. Tiltalen gjaldt også straffeloven § 352 a om å bære kniv på offentlig sted.
- (3) Stavanger tingrett avsa 11. januar 2013 frifinnende dom for så vidt gjaldt overtredelse av straffeloven § 128. Tingretten viste til at det ikke ville ha vært urettmessig av As saksbehandler å snakke med henne. At A ved trusselen søkte å oppnå en bedre prioritet, kunne etter tingrettens syn ikke medføre at straffebudet var overtrådt. Hun ble funnet skyldig i overtredelse av straffeloven § 352 a. Denne delen av dommen er endelig.

(4) Etter påtalemyndighetens anke over lovanvendelsen ble tingrettens dom opphevet for så vidt gjaldt domfellelsen etter straffeloven § 128. Gulating lagmannsrett la i sin dom 1. juli 2013 til grunn at A kunne domfelles fordi hun hadde søkt "å oppnå å få en prioritet hos NAV ved å true med å bruke en kniv til tross for at hun var klar over at hun nok hadde krav på å få snakke med en saksbehandler ved NAV kontoret, men ikke akkurat der og da".

(5) A har anket lagmannsrettens dom til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen.

(6) *Jeg er kommet til at anken fører frem.*

(7) Straffeloven § 128 lyder:

"Den, som ved Trusler søger at formaa en offentlig Tjenestemand til uretmæssig at foretage eller undlade en Tjenestehandling, eller som medvirker hertil, straffes med Bøder eller med Fængsel indtil 1 Aar."

(8) Ut fra setningsbygningen og den alminnelige språklige forståelsen av disse ordene slik de brukes i sammenhengen, refererer uttrykket "uretmæssig" til *tjenestehandlingen*. Denne forståelsen bekreftes av forarbeidene. I spesialmotivene til § 128 i Ot.prp. no. 24 (1898–1899) sies det slik:

"Da denne Bestemmelsen alene omfatter Forsøg paa ved Trusler eller Bestikkelser at fremkalde en uretmæssig Optreden af vedkommende offentlige Tjenestemand, vil Forholdet, hvor nogen ved Trusler søger opnaaet eller hindret en retmæssig Tjenestehandling, blive at bedømme som Forsøg paa Frydelse mod § 222."

(9) På samme måte bygger Høyesteretts praksis på at straffeloven § 128 bare får anvendelse der trusselen "tar sikte på å fremkalle en urettmessig handling eller unnlattelse fra tjenestemannen", jf. Rt. 2004 side 1464 avsnitt 13.

(10) Det er altså avgjørende for straffansvar etter straffeloven § 128 at tjenestemannen ved å gi etter for trusselen ville opptre tjenstlig urettmessig. Dette er situasjonen dersom den aktuelle tjenestehandling er materielt uberettiget, altså lovstridig i seg selv, jf. Rt. 1991 side 1475. Tjenestehandlingen er også urettmessig der tjenestemannen mangler saklig eller stedlig kompetanse til å foreta den, jf. Rt. 2004 side 1464 avsnitt 12. Trusler for å få tjenestemannen til å bryte saksbehandlingsregler omfattes. Det gjør også trusler som søker å påvirke tjenestemannen til å treffe en bestemt avgjørelse av flere mulige, jf. Rt. 1993 side 927.

(11) Kravet om at tjenestehandlingen må være "uretmæssig" medfører imidlertid at ikke ethvert forsøk på påvirkning av tjenestehandlinger gjennom trusler rammes. Jeg viser til Rt. 2004 side 1464, hvor gjerningsmannen krevde å få kopi av et dokument som han materielt sett hadde krav på å få, men som ennå ikke var klart. Høyesterett konkluderte i avsnitt 15 med at det forhold at gjerningsmannen "på tidspunktet for sin truende atferd ikke hadde et rettmessig krav på dokumentet" ikke var "ensbetydende med at han ved sine trusler forsøkte å formå tjenestemannen til urettmessig å utføre en tjenestehandling". Dommen innebærer en presisering av straffebudets rekkevidde, i den forstand at straffeloven § 128 ikke rammer den som truer en offentlig tjenestemann til å utføre en handling som skal gi gjerningsmannen noe han i utgangspunktet har krav på, men som tjenestemannen av ulike grunner ikke kan utføre akkurat der og da, jf. også Ot.prp. nr. 8

(2007–2008) punkt 9.3.4. Jeg oppfatter dette slik at det først og fremst siktes til praktiske hindre eller begrensinger.

- (12) Det A ønsket å oppnå var en samtale med sin saksbehandler i NAV. Jeg legger uten videre til grunn at det ikke ville ha vært urettmessig av As saksbehandler å ha en samtale med henne. A hadde riktignok ikke krav på en samtale umiddelbart. Hun måtte ha ventet på tur. Men den presiseringen av straffebudets rekkevidde som følger av Rt. 2004 side 1464, må etter mitt syn være avgjørende også i As sak. Trusselen faller dermed utenfor det som dekkes av straffeloven § 128.
- (13) Straffeloven 2005 § 155 stiller ikke krav om at tjenestehandlingen må være uberettiget. Det vil være tilstrekkelig at trusselen tar sikte på å påvirke tjenestemannen til å foreta eller unnlate å foreta en tjenestehandling. Om denne endringen heter det i spesialmotivene til § 155 i Ot.prp. nr. 8 (2007–2008):

"I motsetning til straffeloven 1902 § 127 tok straffeloven 1902 § 128 sikte på at gjerningspersonen måtte påvirke tjenestemannen til å foreta eller unnlate å foreta en 'urettmessig' tjenestehandling, se Rt. 2004 side 1464 hvor dette kom på spissen. Dette vilkåret videreføres ikke i § 155. Denne endringen innebærer en begrenset nykriminalisering, blant annet ville gjerningspersonen i Rt. 2004 side 1464 blitt straffet."

- (14) Men inntil straffeloven 2005 trer i kraft, eller straffeloven § 128 endres i påvente av slik ikrafttredelse, omfattes altså ikke trusler som i As sak.
- (15) Forsvareren har bedt om at Høyesterett avsier frifinnende dom. Aktor har sagt seg enig i at vilkårene for ny dom etter straffeprosessloven § 345 andre ledd andre punktum er oppfylt dersom forholdet ikke rammes av straffeloven § 128. Det er også mitt syn, se til sammenligning Rt. 2004 side 1464. Påtalemyndigheten har ikke varslet at man etter en eventuell opphevelse av lagmannsrettens dom ville endre tiltalen. Jeg går derfor ikke inn på hvor langt loven gir adgang til en slik endring. For så vidt gjelder rettskraftsvirkningene av denne frifinnende dommen, viser jeg til Rt. 2011 side 172 avsnitt 18.
- (16) Jeg stemmer for denne

D O M :

A frifinnes for overtredelse av straffeloven § 128.

- (17) Dommer **Bull:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (18) Dommer **Matheson:** Likeså.
- (19) Dommer **Øie:** Likeså.
- (20) Dommar **Utgård:** Det same.

(21) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

A frifinnes for overtredelse av straffeloven § 128.

Riktig utskrift bekrefte: